

УДК 338.3:637.12: 631.11(477)

A PRODUCTION OF MILK IN AGRICULTURAL ENTERPRISES OF UKRAINE**ВИРОБНИЦТВО МОЛОКА В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ****Gutsul T.A. / Гуцул Т.А.***s.e.s., as prof. / к.е.н., доц.*

ORCID:0000-0002-1826-240X

*National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine,**Kiev, 15 Heroiv Oborony Street, 03041**Національний університет біоресурсів і природокористування України,**Київ, вул. Героїв Оборони 15, 03041*

Анотація. Охарактеризовано сучасний стан виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах України. Окреслено проблеми його функціонування в умовах недостатнього обсягу державної підтримки сільськогосподарських підприємств. Запропоновано шляхи нарощення обсягів виробництва для забезпечення продовольчої безпеки України.

Ключові слова: молочне скотарство, сезонність виробництва, сільськогосподарські підприємства, державна підтримка.

Вступ

Розведення великої рогатої худоби представляє сьогодні великий економічний інтерес, насамперед тому, чого від нього отримують найцінніші висококалорійні продуктів харчування. Результатом господарського використання великої рогатої худоби являється одержання молока і м'яса, котрі відзначаються високими харчовими якостями і є сировиною для переробної промисловості.

Молока і молочних продуктів за науково-обґрунтованими нормами харчування людина має споживати в середньому 380 кг (у перерахунку на молоко). Але нині під впливом негативних процесів в тваринницьких галузях виробництво і споживання даних продуктів значно скоротилось і становило в 2017 році лише 200 кг, а це лише 52,6% від потреби.

Основний текст

Основними товаровиробниками молока в Україні залишаються господарства населення: їхня частка в 2017 році становила 73,1% загального обсягу виробленого молока всіма категоріями господарств (табл. 1).

Зменшення поголів'я корів в період 2005-2017 років на 44,5% сприяло поліпшенню якісного складу дійного стада. Про це свідчить тенденція до підвищення середньорічного удою молока від однієї корови. Так, у 2017 році середня продуктивність корів у господарствах усіх категорій збільшилася проти 2005 р. на 46,1%. При цьому продуктивність корів у сільськогосподарських підприємствах була вищою на 1545 кг, або на 25,6%, порівняно з сільськогосподарськими підприємствами. Хоча в 2005 році спостерігалась зворотна ситуація.

Таблиця 1

Динаміка виробництва молока в Україні*

Показник	Роки				
	2005	2010	2015 ¹	2016 ¹	2017 ¹
Усі категорії господарств					
Поголів'я корів, тис.гол.	3635	2631	2167	2109	2018
Виробництво молока, тис.тонн	13714	11249	10615	10382	10281
Удій молока від однієї корови, кг	3487	4082	4898	4923	5095
Сільськогосподарські підприємства					
Поголів'я корів, тис.гол.	866	589	505	485	467
Виробництво молока, тис.тонн	2582	2217	2669	2706	2766
Удій молока від однієї корови, кг	2981	3975	5352	5643	6025
Питома вага с.-г. підприємств у валовому виробництві молока, %	18,8	19,7	25,1	26,1	26,9
Господарства населення					
Поголів'я корів, тис.гол.	2769	2042	1662	1624	1551
Виробництво молока, тис.тонн	11132	9032	7946	7676	7515
Удій молока від однієї корови, кг	3643	4110	4437	4473	4480
Питома вага господарств населення у валовому виробництві молока, %	81,2	80,3	74,9	73,9	73,1

¹ Тут і далі без АР Крим та зони проведення АТО

*Авторська розробка на основі даних Державної служби статистики України [1]

Слід зазначити, що значна частка виробленого молока і м'яса у домогосподарствах залишається у виробників і використовується для власного споживання або реалізується на споживчому ринку. Тому рівень самозабезпечення молоком і молочними продуктами в 2017 році становив 107,7%, а м'ясом і м'ясними продуктами – 105,1%.

Причини низької товарності у приватному секторі можна пояснити недостатньою матеріальною заінтересованістю приватних виробників реалізувати його переробним підприємствам, оскільки закупівельні ціни на ці види сільськогосподарської продукції нижчі від цін на споживчих ринках.

Недосконалою також залишається організація заготівлі молока, виробленого у господарствах населення. Крім того, згідно Угоди про асоціацію з ЄС і її положенням про санітарно-гігієнічні норми, які стосуються молочної сировини, все «небезпечне» молоко, яке на сьогодні становить близько 75% усього виробленого в країні молока, має зникнути з українського ринку. Це

означає, що приватні домогосподарства постраждають від нововведень, оскільки саме вони виробляють низькоякісну сировину. Але наказ про заборону закупівлі має перехідний термін впровадження до 2022 року [2].

Однією з особливостей галузі молочного скотарства є сезонність виробництва продукції. Цей процес переважно залежить від двох факторів - розподілу отелень та організації годівлі корів. Більшість корів в Україні телиться в осінньо-зимовий період, відповідно у весняно-літній період зростають обсяги виробництва молока. Це, в свою чергу, зумовлює зниження закупівельних цін на молоко в літні місяці.

В останні роки сезонні коливання обсягів виробництва молока і молочної продукції мають тенденцію до зниження. Головним напрямом зменшення сезонних коливань є збільшення питомої ваги спеціалізованих господарств в обсягах виробництва молока. Такі сільськогосподарські підприємства, як правило, використовують однотипну годівлю корів протягом року, внаслідок чого коливання обсягів виробництва і продажу молока визначаються строками отримання приплоду та можливостями господарства забезпечити сприятливі умови утримання корів у спекотні місяці року. У міру збільшення питомої ваги господарств із використанням однотипної годівлі корів і надалі будуть зменшуватись сезонні коливання в обсягах продажу молока і цінах його реалізації [3].

Однією з найважливіших проблем розвитку молочного скотарства в сільськогосподарських підприємствах є значне підвищення продуктивності корів. За 2005-2017рр. середньорічний удій молока від корови в сільськогосподарських підприємствах зріс в два рази і у 2017 році становив 6025 кг (табл.2).

Таблиця 2

Економічна ефективність виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах України*

Показник	Роки				
	2005	2010	2015	2016	2017
Удій молока від однієї корови, кг	2981	3975	5352	5643	6025
Витрати кормів на 1ц молока, ц корм. од.	1,3	1,2	1,00	0,97	0,94
Собівартість 1ц молока, грн.	92,08	228,85	394,8	475,7	570,1
Ціна реалізації 1ц молока, грн.	103,34	269,55	444,7	562,4	723,4
Прибуток на 1ц молока, грн.	11,26	40,70	49,9	86,6	153,3
Рівень рентабельності, %	12,2	17,8	12,6	18,2	26,9

*Авторська розробка на основі даних Державної служби статистики України [1]

Такого зростання вдалось досягти за рахунок зменшення яловості корів,

поліпшенню селекційно-племінній роботі та оптимізації раціонів годівлі. У результаті витрати кормів з розрахунку на 1ц молока знизились з 1,3 ц корм. одиниць в 2005 році до 0,94 ц корм. одиниць в 2017 році. Поліпшення якості кормів і розведення високопродуктивної худоби сприяє зменшенню витрат кормів на одиницю продукції.

Економічна ефективність молочного скотарства значною мірою залежить від рівня матеріально-грошових витрат на виробництво одиниці продукції в галузі. В середньому собівартість виробництва 1ц молока щороку підвищується, так в 2016 році в порівнянні з 2017 роком, вона зросла майже на 202%, а в порівнянні до 2005р. – в шість разів. Виявлення причин підвищення та здійснення відповідних заходів щодо оптимізації матеріально-грошових витрат на виробництво одиниці продукції, дасть змогу господарствам підвищити ефективність виробництва молока.

Підвищення ціни реалізації молока в сім разів в 2017 році в порівнянні з 2005 роком позитивно вплинуло на поліпшення показників фінансової діяльності господарств від реалізації молока. Якщо у 2005 році сільськогосподарські підприємства від продажу молока мали 11,26 грн. прибутку на 1ц молока, то в 2017р – 153,3 грн. прибутку. Це дозволило досягти підвищення рентабельності виробництва молока в 2017 році до 26,9%.

Заклучення і висновки.

Економічна ефективність виробництва молока і рентабельність молочного скотарства досягаються провадженням апробованих селекційно-генетичних заходів, технологій експлуатації тварин і ефективністю використання матеріальних, людських та інтелектуальних ресурсів. Вступ України до СОТ окреслив чіткі перспективи вітчизняної молочної галузі. Сільськогосподарські підприємства, які використовують ефективні технології утримання, доїння й годівлі, розвиватимуться, але робити це без підтримки з боку держави дуже важко. Тому, починаючи з 2018 року, Міністерство аграрної політики України запровадило таку цільову державну підтримку галузі тваринництва. В 2019 році на програми державної підтримки галузі буде спрямовано 3,5 млрд грн, з яких 1,4 млрд грн - на розвиток скотарства, як для сільськогосподарських підприємств за утримання корів, так і для фізичних осіб за утримання молодняка ВРХ. До 250 млн грн передбачено державою на здешевлення придбання племінного поголів'я, зокрема нетелей та корів. Для залучення інвестицій у розвиток скотарства державною підтримкою передбачено здешевлення будівництва або реконструкції тваринницьких ферм і комплексів, як за власні кошти, так і за кредитні. На ці цілі передбачається 1,8 млрд грн. В 2019 році за окремою державною програмою “Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств” передбачено фінансування обслуговуючих кооперативів: у розмірі 70% компенсується вартість придбаного обладнання, зокрема для первинної обробки та переробки молока. Урядом прийнято постанову від 30 січня 2019 року № 110 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 7 лютого 2018 р. № 107», якою, зокрема, вдосконалено та деталізовано механізм надання державної підтримки за напрямками, які фінансувались у попередньому році. Зокрема, у 2019 році

збільшено розмір дотації за утримання корів із 750 до 900 гривень за одну голову (двічі на рік); надано можливість скористатись державною підтримкою за вирощування молодняка великої рогатої худоби, у тому числі й закупленого [4].

Литература:

1. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Павленко А. Другосортний продукт: до чого призведе відмова від молока "від населення" [Електронний ресурс] / А. Павленко // Аграрне інформаційне агентство. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://agravery.com/uk/posts/show/drugosortnij-produkt-do-cogo-prizvede-vidmova-vid-moloka-vid-naselenna>.
3. Міщенко В. С. Вплив сезонності на виробництво продукції молочного скотарства / В. С. Міщенко. // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2016. – №18. – С. 77–79.
4. Укрінформ. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2654279-cogoric-na-pidtrimku-skotarstva-spramuut-14-milarda-minagro.html>

References:

1. Oficijnyj sajт Derzhavnogo komitetu staty`sty`ky` Ukrayiny`. [Elektronny`j resurs] - Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Pavlenko A. Druhosortnyy produkt: do chocho pryzvede vidmova vid moloka "vid naselennya" [Elektronnyy resurs] / A. Pavlenko // Ahrarne informatsiyne ahent-stvo. – 2017. – Rezhym dostupu do resursu: <http://agravery.com/uk/posts/show/drugosortnij-produkt-do-tsogo-prizvede-vidmova-vid-moloka-vid-naselenna>.
3. Mishchenko V. S. Vplyv sezonnosti na vyrobnytstvo produktsiyi molochnoho skotarstva / V. S. Mishchenko. // Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. – 2016. – #18. – S. 77–79.
4. Ukrinform. [Elektronnyy resurs] - Rezhym dostupu: <https://www.ukrinform.ua/rubrics-etsonomy/2654279-tsogorits-na-pidtrimku-skotarstva-spramuut-14-milarda-minagro.html>

Abstract. *The result of the cattle's economic use is the receipt of milk and meat, which are characterized by high nutritional qualities and are raw materials for the processing industry. Milk and dairy products, based on scientifically substantiated food standards, should consume an average of 380 kg (in terms of milk). But nowadays, the production and consumption of these products, under the influence of negative processes in the livestock sectors, dropped significantly and amounted to only 200 kg in 2017, which is only 52.6% of the need.*

One of the features of the dairy industry is seasonal production. This process mainly depends on two factors - the distribution of lodges and the organization of feeding cows. Most cows in Ukraine fall in autumn and winter, respectively, in the spring-summer period, milk production increases. As a result, the purchase price of milk has been reduced during this period. The main direction of seasonal wavering's reduction is an increase in the share of specialized farms in the volume of milk production. Such agricultural enterprises tend to use the same type of cow feeding during the year, as a result fluctuations in production and sales of milk are determined by the terms of receiving the litter and the farm's possibilities to provide favorable conditions for the maintenance of cows.

The economic efficiency of milk production and the profitability of dairy cattle breeding are

achieved through the implementation of proven breeding and genetic measures, animal exploitation technologies and the efficiency of the material's, human's and intellectual resource's use. Ukraine's accession to the WTO outlined clear perspectives of the domestic dairy industry. Agricultural enterprises which use efficient containment, milking and feeding technologies will develop, but it is very difficult to do this without government support. Therefore, starting from 2018, the Ministry of Agrarian Policy of Ukraine has introduced such targeted state support to the livestock sector. In 2019, the state support program will be directed to 3.5 billion UAH, of which 1.4 billion UAH will be spent on the animal husbandry's development.

Key words: dairy cattle breeding, seasonal prevalence of production, agricultural enterprises, state support.

Статья отправлена: 18.03.2019 г.

© Гуцул Т.А.